

Leerjaar 1 en 2 vmbo-b/k

Doelen

Leerdoelen technisch lezen eind leerjaar 2

- 95 % van de leerlingen beheerst AVI-plus
- 95% beheerst A t/m D-niveau op de DMT
- leerlingen lezen vlot woorden en zinnen
- leerlingen richten zich op de betekenis

Didactische richtlijnen

Richtlijn 1: leer de zwakke lezers leesstrategieën aan

In de lagere groepen hebben de leerlingen al veel instructie gehad in het gebruik van leesstrategieën. De gemiddelde en goede leerlingen hebben daar geen moeite meer mee. Deze leerlingen kunnen hun leesvaardigheid goed onderhouden door veel te lezen, 'leeskilometers maken' dus.

De zwakkere lezers hebben uw expliciete steun nog nodig om hun leesvaardigheid te verbeteren. Geef deze leerlingen gerichte instructie, waarbij u de kinderen bewust maakt van het gebruik van strategieën en waarbij u ze nieuwe strategieën aanleert. Deel de stof op in kleine stapjes, doe vóór wat de bedoeling is en verwoord hardop de denkstappen die u zelf tijdens het lezen zet; zo krijgen de leerlingen inzicht in de te hanteren strategieën. Doe regelmatig voor hoe woorden en zinnen gelezen worden. Als u concrete voorbeelden gebruikt en aandacht besteedt aan de context, komt dit de instructie ten goede.

Naarmate het leesproces zich verder ontwikkelt, leert het kind strategieën zoals gebruik maken van grotere eenheden in woorden (bijvoorbeeld lettergrepen) en woord- groepen in zinnen herkennen (bijvoorbeeld De zus van Els/ zit/ in groep 7). Een handig hulpmiddel is een lijst aan de muur met leesstrategieën die de kinderen zelfstandig kunnen gebruiken.

Richtlijn 2: doe aan convergente differentiatie in de Nederlandse les

Streef met álle leerlingen het zelfde doel na: AVI +aan het eind van leerjaar 2, wanneer bij de start van het eerste leerjaar vo blijkt dat een grote groep leerlingen nog niet voldoende technisch kan lezen. De gemiddelde en de goede lezers zullen dit doel zonder veel moeite halen. Maar voor de zwakkere lezers is het nodig dat u extra tijd inzet voor verlengde instructie en begeleide inoefening. (Zie ook richtlijn 3) Hierdoor gaan de zwakke lezers meer profiteren van alle onderwijstijd die ze besteden aan lezen. Ze ontwikkelen hun leesvaardigheid tijdens het lezen omdat ze hebben geleerd hoe ze de leesstrategieën moeten inzetten. Hun leestijd levert op die manier meer op en daardoor kunnen ze hetzelfde leesniveau bereiken als de gemiddelde en goede lezers. Zo houdt u de leerlingen bij elkaar.

Richtlijn 3: gebruik het directe instructiemodel voor begeleide inoefenen van technisch lezen in de les Nederlands

Een effectieve manier om de leesinstructie te organiseren is het activerende directe instructiemodel). In de meest gebruikte leesmethodes wordt dit model dan ook gehanteerd.

Kenmerk van het directe instructiemodel is dat u als leerkracht enerzijds zorgt voor goede instructie en structuur voor de leerlingen en anderzijds de leerlingen activeert tot het nemen van eigen initiatieven.

Lessen in het directe instructiemodel zijn opgebouwd volgens een vast stramien:

1. Dagelijkse en periodieke terugblik / voorkennis activeren
2. Presentatie van nieuwe inhoud (goede uitleg, kinderen denken actief mee)
3. Begeleide inoefening van vaardigheden (meestal met de hele groep)
4. Individuele verwerking met regelmatige feedback
5. Evaluatie

De eerste twee fasen doorloopt u met de hele groep; daarna wordt er gedifferentieerd naar de behoeften van de leerlingen. De zwakke lezers biedt u dan in een klein groepje extra instructie en begeleide inoefening.

Richtlijn 4: laat deeltaarigheden toepassen bij het lezen van teksten

Op dit niveau is het geïsoleerd oefenen van het ontcijferen van woorden niet meer relevant. De nadruk ligt op het toepassen van de technische leesvaardigheid en het opvoeren van het leestempo. Om de technische leesvaardigheid te verbeteren moeten de leerlingen vooral veel leeskilometers maken.

Richtlijn 5: werk met heterogene groepjes

Jongeren leren niet alleen van de docent, maar vooral ook van elkaar. Voor het technisch lezen betekent dit bijvoorbeeld dat leerlingen in groepjes kunnen lezen, boeken kunnen delen, kunnen discussiëren en meningen en ideeën over het gelezen materiaal kunnen delen. Voor sommige leerlingen kan het stillezen nog lastig zijn omdat ze moeite hebben om zich te concentreren, of omdat ze problemen ondervinden bij het technisch lezen. Deze leerlingen kunnen dan in tweetallen lezen. Samen lezen kan het beste plaatsvinden in groepjes die heterogeen zijn wat betreft het leesniveau. In groepjes die zijn samengesteld uit leerlingen met verschillende vaardigheidsniveaus kunnen zwakkere leerlingen leren van de betere leerlingen. De niveauverschillen mogen echter niet te groot zijn. Bij te grote verschillen is dit zowel voor de zwakkere leerlingen als voor de betere leerlingen frustrerend en bovendien niet leerzaam. Een bekende verschijningsvorm van sociaal leren is coöperatief leren. Bij coöperatief leren is er sprake van directe interactie tussen leerlingen in een groepje, waarbij zowel een cognitief doel (bijvoorbeeld beheersing van leesstrategieën) als een sociaal doel (bijvoorbeeld leren samenwerken) wordt nagestreefd

Richtlijn 6: zorg voor een stimulerende leeromgeving

De leesprestaties zullen omhoog gaan als de leerling veel leest: oefening baart kunst! Daarom is het van belang dat kinderen lezen ook leuk vinden. Besteed dus voldoende aandacht aan het stimuleren van de motivatie van de leerlingen. Dit kan op verschillende manieren:

- Leg uit wat er tijdens de les gedaan zal worden en waarom. Zo krijgen de activiteiten betekenis voor de kinderen.
- Maak gebruik van verschillende soorten aantrekkelijk leesmateriaal, bijvoorbeeld poëzie, fictie, krantenartikelen, strips, recepten en folders.
- Besteed expliciete aandacht aan leesbevordering in de klas. Voorbeelden hiervan zijn gezamenlijke leesactiviteiten (bijvoorbeeld voorlezen en het introduceren van nieuwe boeken),

veel aandacht voor stillezen en vrij lezen, een aantrekkelijke leesomgeving en verschillende verwerkingsvormen voor het lezen.

- Zorg voor geïntegreerd onderwijs waarin met behulp van een thema verschillende vaardigheden en leerinhouden worden gecombineerd. Probeer zoveel mogelijk technisch lezen te koppelen aan begrijpend lezen: praat met uw leerlingen over het onderwerp van de tekst en hun eigen ervaring daarmee.
- Bewerkstellig interactie met de 'echte wereld', door bijvoorbeeld een schrijver uit te nodigen of brieven te laten lezen van een correspondentievriend.
- Zorg voor actieve betrokkenheid van de kinderen. Ze kunnen u bijvoorbeeld helpen vragen te bedenken, of zelf boeken aandragen om gezamenlijk te lezen.
- Laat de leerlingen zelf kiezen wat ze willen lezen, dan zijn ze veel gemotiveerder om te lezen dan wanneer de keuze opgelegd wordt.
- Interesse van de leerlingen is belangrijker dan AVI-niveau van het boek. Als een kind een bepaald boek echt wil lezen, mag het best wat moeilijker zijn.
- Bedenk motiverende verwerkingsvormen voor na het lezen. Elke keer een logboek moeten invullen wordt saai. Denk ook eens aan andere verwerkingsactiviteiten, zoals een poster maken, een top 10 van boeken opstellen of een boekenwurm.

Richtlijn 7: geef voldoende ruimte voor stillezen

Om goede lezers te worden hebben leerlingen niet alleen instructie en begeleiding inoefening nodig maar moeten ze vooral ook veel 'leeskilometers' maken. Dit betekent dat leerlingen vooral veel tijd moeten besteden aan stillezen en andere taalactiviteiten, zoals functionele schrijfopdrachten. Stimuleer de leerlingen om elke dag thuis minimaal 10 minuten te lezen, liefst meer. De rol van de ouders is hierbij zeer belangrijk. Bespreek met de ouders hoe zij hun kinderen kunnen stimuleren, door hiervoor ruimte te bieden en door na te gaan of het gedaan is. Zet deze opdracht bij het andere huiswerk van de leerling in Magister, zodat de ouders altijd kunnen nagaan wat de school aan huiswerk heeft opgegeven. Zo kunnen de school en de ouders beter samenwerken.

Richtlijn 8: laat zwakke leerlingen teksten herhaald lezen

Zwakke lezers hebben er baat bij teksten herhaald te lezen (zeker drie tot vier keer). Door teksten meermalen te lezen ervaren de leerlingen dat het lezen beter (met minder fouten en vlotter) gaat. Een succesvolle aanpak voor technisch zwakke lezers is de RALFI-methodiek. Hierbij wordt een zelfde tekst meerdere keren per week gelezen, met ondersteuning door een docent en/of een andere leerling. De mate van ondersteuning neemt gedurende de week af. Bij RALFI worden bij voorkeur teksten ingezet die op het (hogere) niveau liggen waar de leerling naartoe moet en die hij/zij in ieder geval moet lezen.

Deze leerlingen hebben ook extra begeleiding nodig bij het leren toepassen van strategieën voor begrijpend lezen. De RALFI-methode is hier goed mee te combineren, bijvoorbeeld door hem te gebruiken bij Nieuwsbegriplessen.

Richtlijn 9: blij aandacht houden voor leesbegrip

De techniek van het lezen staat centraal, maar het is daarnaast belangrijk aandacht te besteden aan het begrijpen van de tekst en aan onbekende woorden die nodig zijn voor het begrijpen van de tekst. Doe dit door met de leerlingen te praten over het onderwerp waar de tekst over gaat.

Zorg in de lessen over de andere schoolvakken dan Nederlands dat de inhoud van de leerstof bekend is voordat de leerlingen gaan lezen

Door van te voren de leerlingen bepaalde ervaringen te laten opdoen, door de leerstof eerst via andere media dan teksten aan te bieden (film), of door met de leerlingen eerste een conceptmap te maken van de leerstof, biedt u belangrijke leerstof aan en frist u de voorkennis op. Zorg dat de kernbegrippen van het hoofdstuk duidelijk zijn. Zet die bijvoorbeeld op het bord en/ of geef de leerlingen een visuele weergave van de inhoud van de stof. Laat daarna de leerstof lezen en sla het laten lezen van de leerstof niet over, ook al vinden de leerlingen dit moeilijk. Leerlingen hebben er steun aan als ze samen mogen werken bij het beantwoorden van vragen: laat ze nadat ze zelf de vragen hebben beantwoord, hun antwoorden vergelijken, voordat u ze nabespreekt.

Geef in alle schoolvakken Taalgericht vakonderwijs/ taalontwikkeland onderwijs: biedt context, geef taalsteun en zorg voor interactie in de klas.

Tijdsbesteding

Technisch lezen	30-60 minuten per week
-----------------	------------------------

Toetsen en differentiëren

Op de basisschool is de technische leesvaardigheid van de leerlingen getoetst met LOVSDMT/ AVI. De resultaten worden overgedragen aan het voortgezet onderwijs en dus is het technisch lees niveau van alle leerlingen bekend.

Bij de start van het eerste leerjaar moet worden nagegaan in hoeverre de leerlingen niveau M8 beheersen en zo niet, hoe ver ze er van af zijn.

Van een aantal leerlingen zullen deze gegevens wellicht niet te achterhalen zijn. Wanneer deze leerlingen minder dan 40 punten scoren op Diataal A of als ze minder dan 207 punten gescoord hebben op de eerste van de cito volgrotoetsen, de entré toets, moeten ze getoetst worden op technisch lezen.

In klassen waar 25% of meer van de leerlingen nog niet voldoende technisch leest besteedt u in de Nederlandse les aandacht aan technisch lezen, gecombineerd met leesstrategieën en begrijpend lezen. Een uur extra Nederlands op het rooster is effectief, zeker als in dat uur gewerkt wordt volgens de didactische richtlijnen voor technisch lezen.

De leerlingen die een zeer grote achterstand hebben, hebben evenals dyslectische leerlingen een extra aanbod nodig naast de reguliere lessen Nederlands.

Besprek met de toetsresultaten met de leerlingen en maak gezamenlijk een plan van aanpak om de leesvaardigheid te verbeteren. Besprek in oudergesprekken hoe de ouders hun kind kunnen stimuleren.

Differentiatie in de lessen Nederlands

Laat de snelle lezers (A/B/C-score op de diataal A toets of op de Entrétoets van Cito) voor een deel van de tijd stillezen, zodat ze hun technische leesvaardigheden kunnen onderhouden. Laat hen vrij lezen in teksten die ze leuk vinden, om hen te blijven motiveren.

Geef zwakke lezers (D/E-score) vier tot vijf keer per week verlengde instructie en begeleidde inoefening in aanvulling op de lessen uit de methode Nederlands, of uit een aanvullende methode zoals nieuwsbegrip.

Gebruik daarnaast de Ralfi-aanpak voor de leerlingen met een achterstand in technisch lezen. Ralfi is geschikt vanaf AVI-Start/AVI M3 en voor leerlingen die dat niet halen door tempoproblemen. Kern van het Ralfi-lezen lezen dat de leerlingen herhaald teksten lezen, ondersteund door de leerkracht.

Zoek geschikte teksten hiervoor:

- In Kidsweek
- Nieuwsbegrip B (of A)
- Op www.ralfilezen.nl
- Op www.makkelijklezen.nl

Kies niet te makkelijke teksten. Een relatief moeilijke tekst kan gunstig werken voor zwakke lezers, mits de leerkracht voldoende ondersteuning biedt. Help de leerlingen daarom tijdens het lezen op de volgende manier:

- Als de leerling aarzelt bij het zien van een woord, zeg het dan meteen voor.
- Voorkom fouten: als een leerling bijvoorbeeld steeds twijfelt tussen een 'b' en een 'd' zeg de juiste letter dan meteen voor.
- Geef positieve feedback.

Tijdelijk voorzeggende leidt sneller tot automatiseren van het leesproces en positieve feedback is cruciaal om leerlingen plezier in het lezen te laten houden.

Praat met de leerlingen ook over de inhoud van de tekst. Dit is niet alleen goed voor de motivatie van de leerlingen, maar ook om hen duidelijk te maken dat het bij lezen altijd gaat om *begrijpend* lezen.

Kijk daarom niet alleen naar de resultaten voor technisch lezen maar ook altijd naar de resultaten voor begrijpend lezen. Een langzame lezer kan toch goed zijn in begrijpend lezen. Als de resultaten op begrijpend lezen goed zijn, is het belangrijkste doel van het leesonderwijs gehaald.